

УДК 725.515 (477.74)

Ганна Володимирівна БУСЛАЄВА

*старший викладач кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту,
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, e-mail: pavana@mail.ru*

ОЦІНКА ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАСОБІВ РОЗМІЩУВАННЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Буслаєва, Г. В. Оцінка доходів та витрат спеціалізованих засобів розміщування Одеської області / Ганна Володимирівна Буслаєва // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 3. – № 58. – С. 89–95.

Анотація. У статті проаналізовано доходи і витрати діяльності підприємств рекреаційного комплексу Одеського регіону та виявлено тенденції щодо їх формування. Доходи підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області у 2012–2014 роках збільшилися з 369,5 млн. грн. у 2012 році до 391,7 млн. грн. у 2014 році, тобто на 22,2 млн. грн. Основна питома вага витрат рекреаційних підприємств – юридичних осіб у 2014 році припадає на матеріальні витрати (50,2%) та витрати на оплату праці (22,1%). Виконаний аналіз дозволить розробити комплекс заходів щодо усунення чинників, що перешкоджають розвитку рекреаційної галузі та забезпечення ефективності діяльності санаторно-курортних підприємств.

Ключові слова: санаторно-курортна сфера; підприємства курортного господарства; колективні засоби розміщення; спеціалізовані засоби розміщення; економічний аналіз; доходи; витрати; елементи витрат.

Анна Владимировна БУСЛАЕВА

*старший преподаватель кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита,
Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, e-mail: pavana@mail.ru*

ОЦЕНКА ДОХОДОВ И РАСХОДОВ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ СРЕДСТВ РАЗМЕЩЕНИЯ ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

Буслаева, А. В. Оценка доходов и расходов специализированных средств размещения Одесской области / Анна Владимировна Буслаева // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 3. – № 58. – С. 89–95.

Аннотация. В статье проанализированы доходы и расходы деятельности предприятий рекреационного комплекса Одесского региона и выявлены тенденции по их формированию. Доходы предприятий санаторно-курортного комплекса Одесской области в 2012–2014 годах увеличились с 369,5 млн. грн. в 2012 году до 391,7 млн. грн. в 2014 году, то есть на 22,2 млн. грн. Основной удельный вес расходов рекреационных предприятий – юридических лиц в 2014 году приходится на материальные затраты (50,2%). Выполненный анализ позволит разработать комплекс мер по устранению факторов, препятствующих развитию рекреационной отрасли и обеспечению эффективности деятельности санаторно-курортных предприятий.

Ключевые слова: санаторно-курортная сфера; предприятия курортного хозяйства; коллективные средства размещения; специализированные средства размещения; экономический анализ; доходы; расходы; элементы затрат.

Ganna BUSLAYEVA

*Senior lecturer, Department of Accounting, Analysis and Audit,
Odessa National I. I. Mechnikov University, e-mail: pavana@mail.ru*

EVALUATION OF INCOMES AND EXPENSES OF THE SPECIALIZED ACCOMODATION FACILITIES ESTABLISHMENTS OF ODESSA REGION

Buslayeva, G. (2015), Evaluation of incomes and expenses of the specialized accomodation facilities establishments of Odessa region. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Otsinka dokhodiv ta vytrat spetsializovanykh zasobiv rozmishchuvannia Odeskoi oblasti; za red.: M. I. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 3, No. 58, pp. 89–95.

Abstract. An analysis of income and expenditure activities of enterprises recreational complex of the Odessa region and the identification of trends of their formation are presented in the article. In 2012–2014 revenues of the spa complex enterprises of Odessa region increased from USD 369.5 million in 2012 to USD 391.7 million in 2014, that is by UAH 22.2 million. The main share of recreational enterprises expenses – legal entities in 2014 accounted for material costs (50.2%). The analysis will develop a package of measures to address the obstacles to the development of the recreation sector and to ensure the effectiveness of the sanatorium-resort enterprises.

Keywords: sanatorium sphere; companies resort facilities; collective means of accommodation; specialized accommodation facilities; economic analysis; earnings; costs; cost elements.

JEL classification: L830

Постановка проблеми у загальному вигляді. Курортна індустрія має передбачати організацію роботи з формування якісного санаторно-курортного продукту для задоволення потреб населення в лікуванні, оздоровленні, реабілітації тощо. При цьому необхідно враховувати, що в сучасних кризових умовах відсутні реальні інвестиції в санаторно-курортний комплекс, значно знижена платоспроможність споживачів, нерозвинена курортна інфраструктура тощо. Тому є актуальною необхідність пошуку нових форм і методів підвищення якості санаторно-курортних послуг та ефективності функціонування підприємств курортної індустрії.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Колективні засоби розміщування (готелі, санаторії, бази відпочинку тощо) є об'єктом досліджень багатьох вчених, серед яких С. С. Галасюк, В. Г. Герасименко, О. В. Гусева, Н. М. Влащенко, Н. М. Кузнєцова, О. Г. Милашко, І. М. Писаревський, А. З. Підгорний, К. Д. Семенова та інші дослідники. Проте, проблемам аналізу доходів і витрат колективних засобів розміщування та виявленню тенденцій в їх формуванні приділяється недостатньо уваги.

Виділення невирішених раніше частини загальної проблеми. Не зважаючи на існуючі публікації дослідників щодо різних аспектів діяльності колективних засобів розміщування в Україні, питанням аналітичної оцінки доходів і витрат колективних засобів розміщування присвячено незначну кількість наукових праць, існують певні методологічні проблеми щодо проведення аналізу діяльності колективних засобів розміщування в сучасних умовах.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз доходів та витрат підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області, виявлення існуючих тенденцій в їх розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасний період в Україні управління підприємствами санаторно-курортному комплексу недостатньо ефективно. Це дуже негативне явище в економіці країни, адже рекреаційний бізнес залучає підприємців постійним попитом на рекреаційні послуги, швидкою окупністю інвестицій, високим рівнем ефективності. В. В. Лебедева в своєму дослідженні відзначає, що зважаючи на трудомісткість виробництва, підприємства рекреаційної індустрії створюють додаткові робочі місця для відповідних територій при властивому сучасній Україні високому рівні безробіття [1].

Одеський регіон має значні рекреаційні ресурси, що включають різноманітні рекреаційні об'єкти та заклади (спеціалізовані засоби розміщування – СЗР): курорти, санаторії, пансіонати, профілакторії, будинки та бази відпочинку, дитячі табори, спортивні бази та заклади, екскурсійні центри тощо.

Кількість підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області в 2014 році становила 394 заклади (або 20,4% в загальній кількості закладів по Україні). Серед них 200 спеціалізованих закладів розміщення-юридичних осіб та 194 закладів-фізичних осіб (рис. 1).

Оцінюючи кількість розміщених осіб в рекреаційних закладах Одеської області, варто відзначити, що вона склала в 2014 році 209,3 тис. (13% від загальної кількості по Україні). СЗР – юридичні особи нараховують 158,3 тис. осіб, СЗР – фізичні особи – 50,9 тис. осіб (рис. 2).

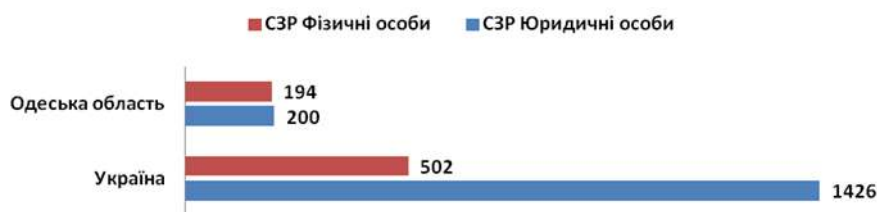

Рис. 1. Кількість СЗР України та Одеської області в 2014 році, одиниць (розроблено на підставі [2, с.8])

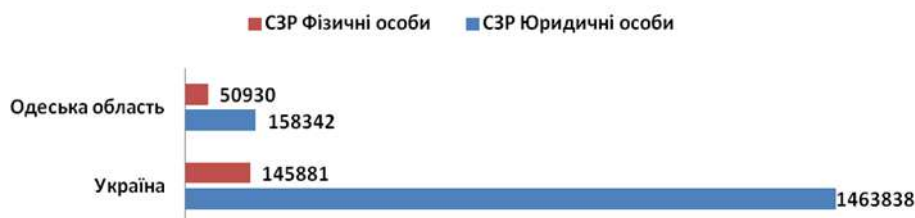

Рис. 2. Кількість розміщених осіб СЗР України та Одеської області в 2014 році, осіб (розроблено автором на підставі [2, с.8])

Аналіз доходів підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області в 2012–2014 роках дозволяє зробити висновок про їх збільшення з 369,5 млн. грн. у 2012 році до 391,7 млн. грн. у 2014 році, тобто на 22,2 млн. грн. або на 6% (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз доходів спеціалізованих засобів розміщування Одеської області у 2012–2014 роках, тис. грн. (розроблено автором на підставі [2, с.8; 3, с.8; 4, с.8–12])

Показники	2012		2013		2014	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Доходи спеціалізованих засобів розміщування (без ПДВ, акцизів і аналогічних платежів)	369546,8	100,0	375761,0	100,0	391686,3	100,0
У тому числі:						
1. Санаторії	158470,6	42,9	159572,4	42,5	174606,8	44,6
2. Дитячі санаторії	25451,2	6,9	22330,6	5,9	50531,1	12,9
3. Дитячі центри	48410,0	10,2	55041,0	14,6	59075,0	15,1
4. Санаторії-профілакторії	22719,3	6,1	32651,8	8,7	30481,3	7,8
5. Будинки відпочинку	8666,0	2,3	8809,9	2,3	2007,2	0,5
6. Пансіонати відпочинку	3050,9	0,8	8055,6	2,1	3179,5	0,8
7. Бази та інші заклади відпочинку	102778,8	27,8	89299,7	23,9	71805,4	18,3
8. Заклади 1–2 денного перебування	–	x	–	x	–	x

Суттєве збільшення доходів у 2014 році відбулося по санаторіях – на 16,1 млн. грн. порівняно з 2012 роком. В дитячих санаторіях доходи збільшилися майже в два рази – з 25,5 млн. грн. до 50,5 млн. грн. Також значно збільшилися доходи дитячих центрів, санаторіїв-профілакторіїв, пансіонатів відпочинку. Але доходи будинків відпочинку знизилися в чотири рази – з 8,7 млн. грн. у 2012 році до 2,0 млн. грн. у 2014 році. По базах та інших закладах відпочинку також відбувається значне зниження доходів – з 102,8 до 71,8 млн. грн.

Найбільша питома вага доходів у 2012–2014 роках припадала на санаторії (42,9–44,6%), бази та інші заклади відпочинку (27,8–18,3%). Значно збільшилася протягом 2012–2014 років питома вага доходів дитячих санаторіїв та дитячих центрів. У структурі доходів в 2014 році превалюють доходи санаторіїв – 44,6%, баз та інших закладів відпочинку – 18,3%, дитячих центрів – 15,1%, дитячих санаторіїв – 12,9% (рис. 3).

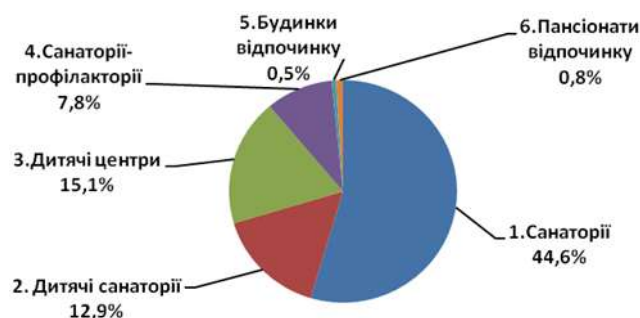

Рис. 3. Структура доходів спеціалізованих засобів розміщування Одеської області у 2014 році, % (розроблено на підставі [2, с.8])

Аналіз операційних витрат спеціалізованих засобів розміщування показав, що у 2014 році порівняно з 2012 роком відбулося їх збільшення на 762,9 тис. грн. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз операційних витрат спеціалізованих засобів розміщування Одеської області у 2012–2014 рр., тис. грн. (розроблено автором на підставі [2, с.8; 3, с.8; 4, с.8–12])

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Відхилення 2014 р. / 2012 р.
1	2	3	4	5
Операційні витрати спеціалізованих засобів розміщування	349676,9	334581,9	350439,8	+762,9
У тому числі:				
1. Санаторії	146676,5	136951,1	165033,0	+18356,5
2. Дитячі санаторії	24546,9	20977,9	47822,2	+23275,3
3. Дитячі центри	52294,1	54457,0	58587,0	+6292,9
4. Санаторії-профілакторії	31716,1	42109,8	21499,8	-10216,3
5. Будинки відпочинку	8897,8	8887,7	1920,6	-6977,2
6. Пансіонати відпочинку	2697,8	5652,8	2623,3	-74,5
7. Бази та інші заклади відпочинку	82847,7	65545,6	52953,9	-29893,8
8. Заклади 1-2 денного перебування	–	–	–	–

За період, що аналізується, операційні витрати збільшилися по санаторіях на 18,3 млн. грн., дитячих санаторіях – на 23,3 млн. грн., дитячих центрах – на 6,9 млн. грн. По санаторіях-профілакторіях, будинках та пансіонатах відпочинку, базах та інших закладах відпочинку витрати значно знизились.

Оцінюючи доходи та витрати спеціалізованих засобів розміщування у 2014 році, варто звернути увагу на те, що основна їх питома вага припадає на СЗР – юридичні особи (відповідно доходи – 91,8%; витрати – 94,4%). Питома вага доходів та витрат СЗР – фізичних осіб становила відповідно 8,2% (32,1 млн. грн.) і 5,6% (19,6 млн. грн.) від загальної величини доходів та витрат. Варто особливо відмітити, що доходи СЗР – фізичних осіб складаються тільки із доходів баз та інших закладів відпочинку (табл. 3).

Таблиця 3

Доходи та операційні витрати спеціалізованих засобів розміщення юридичних та фізичних осіб Одеської області у 2014 р., тис. грн. (розроблено автором на основі [2, с.11–13])

Показники	Спеціалізовані засоби розміщування		У тому числі:			
			Юридичні особи		Фізичні особи	
	Доходи	Витрати	Доходи	Витрати	Доходи	Витрати
1	2	3	4	5	6	7
Спеціалізовані засоби розміщування	391686,3	350439,8	359635,0	330882,2	32051,3	19557,6
У тому числі:						
1. Санаторії	174606,8	165033,0	174606,8	165033,0	–	–
2. Дитячі санаторії	50531,1	47822,2	50531,1	47822,2	–	–
3. Дитячі центри	59075,0	58587,0	59075,0	58587,0	–	–
4. Санаторії-профілакторії	30481,3	21499,8	30481,3	21499,8	–	–
5. Будинки відпочинку	2007,2	1920,6	2007,2	1920,6	–	–
6. Пансіонати відпочинку	3179,5	2623,3	3179,5	2623,3	–	–
7. Бази та інші заклади відпочинку	71805,4	52953,9	39754,1	33396,3	32051,3	19557,6
8. Заклади 1–2 денного перебування	–	–	–	–	–	–

Доходи спеціалізованих засобів розміщування складаються із доходів від продажу номерів, від реалізації путівок, від додаткових послуг, що не входять у вартість номера (путівок). Наведені дані свідчать про те, що в 2014 році найбільшу суму доходів СЗР – юридичні особи отримали від реалізації путівок – 319,2 млн. грн. або 88,8% від загальної суми доходів. Від продажу номерів та додаткових послуг було одержано відповідно 22,1 млн. грн. (6,1%) та 18,3 млн. грн. (5,1%) (табл. 4).

Найбільші суми доходів від реалізації путівок були одержані в санаторіях – 164,4 млн. грн. та базах відпочинку – 78,2 млн. грн.

Оцінюючи операційні витрати СЗР – юридичних осіб в 2014 році, варто зазначити, що основна питома вага припадає на матеріальні витрати (50,2%) та витрати на оплату праці (22,1%). На відрахування на соціальні заходи, амортизацію, інші операційні витрати припадає відповідно 8,2%, 6,7%, 12,8% (табл. 5).

Таблиця 4

Аналіз доходів від послуг, наданих спеціалізованими засобами розміщування – юридичними особами Одеської області у 2014 році, тис. грн. (розроблено автором на підставі [2, с.34])

Показники	Доходи спеціалізованих засобів розміщування (без ПДВ, акцизів і аналогічних платежів)	У тому числі:		
		Від продажу номерів	Від реалізації путівок	Від додаткових послуг
1	2	3	4	5
Спеціалізовані засоби розміщування	359635,0	22061,4	319246,1	18327,5
з них:				
1. Санаторії	174606,8	589,1	164374,1	9643,6
2. Дитячі санаторії	50531,1	–	49903,6	627,5
3. Санаторії-профілакторії	30481,3	2186,9	26062,2	2232,2
4. Будинки відпочинку	2007,2	1232,2	–	775,0
5. Пансіонати відпочинку	3179,5	2515,4	664,1	–
6. Бази відпочинку, інші заклади відпочинку	98829,1	15537,8	78242,1	5049,2

Таблиця 5

Аналіз складу витрат спеціалізованих засобів розміщування – юридичних осіб Одеської області в 2014 році, тис. грн. (розроблено автором на підставі [2, с.21])

Показники	Операційні витрати	У тому числі:					Інші витрати
		Матеріальні	Оплата праці	Відрахування на соц. заходи	Амортизація	Інші операційні витрати	
1	2	3	4	5	6	7	8
Спеціалізовані засоби розміщування	330882,2	165988,8	73270,7	27082,3	22324,2	42216,2	10397,6
із них:							
1. Санаторії	165033,0	93978,5	27057,3	10049,6	10658,9	23288,7	43,8
2. Дитячі санаторії	47822,2	24844,8	14233,5	5169,3	990,0	2584,6	–
3. Санаторії-профілакторії	21499,8	9447,7	6838,5	2502,6	1030,5	1680,5	9246,5
4. Будинки відпочинку	1920,6	745,3	234,1	81,9	758,4	100,9	–
5. Пансіонати відпочинку	2623,3	1308,0	530,5	257,0	85,2	442,6	6,4
6. Бази відпочинку, інші заклади відпочинку	91983,3	35664,5	24376,8	9021,9	8801,2	14118,9	1100,9

Висновки і перспективи подальших розробок. Проведене дослідження дозволяє зробити такі висновки: доходи підприємств санаторно-курортного комплексу Одеської області у 2012–2014 роках збільшилися з 369,5 млн. грн. у 2012 році до 391,7 млн. грн. у 2014 році, тобто на 22,2 млн. грн. або на 6%; основна питома вага доходів припадає на спеціалізовані засоби розміщення – юридичні особи (91,8%). Питома вага доходів спеціалізованих засобів розміщення – фізичних осіб у 2014 році становила 8,2%; значне збільшення доходів відбулось по санаторіях та дитячих санаторіях. Зменшились доходи будинків відпочинку, баз та інших закладах відпочинку; найбільша питома вага доходів у 2012–2014 роках припадає на санаторії, бази та інші заклади відпочинку; найбільшу суму доходів спеціалізовані засоби розміщення – юридичні особи отримують від реалізації путівок. У 2014 році від реалізації путівок вони отримали 319,2 млн. грн. або 88,8%, а від продажу номерів та додаткових послуг суми – відповідно 22,1 млн. грн. (6,1%) та 18,3 млн. грн. (5,1%); в операційних витратах у 2014 році основна питома вага припадала на матеріальні витрати (50,2%) та витрати на оплату праці (22,1%). Питома вага витрат на відрахування на соціальні заходи, амортизацію, інші операційні витрати складала відповідно 8,2%, 6,7%, 12,8%.

Література

1. Лебедева В. В. Стратегія розвитку підприємств санаторно-курортного комплексу: дис... канд. екон. наук: 08.00.04 / Віра Василівна Лебедева. – Одеса, 2011. – 167 с.
2. Діяльність колективних засобів розміщування Одеської області у 2014 р.: стат. бюлетень // Головне управління статистики в Одеській області, 2015. – 90 с.
3. Діяльність колективних засобів розміщування Одеської області у 2013 р., стат. Бюлетень // Головне управління статистики в Одеській області, 2014. – 90 с.
4. Діяльність колективних засобів розміщування Одеської області у 2012 р., стат. Бюлетень // Головне управління статистики в Одеській області, 2013. – 90 с.
5. Столяренко А. В. Структура організаційно-економічного механізму функціонування санаторно-курортного підприємства / А. В. Столяренко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 1. – С. 235–238.

References

1. Lebedeva, V. V. (2011), *Enterprise development strategy of a resort complex: dissertation [Stratehiia rozvytku pidpriemstv sanatorno-kurortnoho kompleksu: dis. ... kand. ekon. nauk]*, Odessa, 167 p. (ukr)
2. «The activity of collective means of arrangement of Odessa region in 2014»: stat. bulletin [Diialnist kolektyvnykh zasobiv rozmishchuvannia Odeskoi oblasti u 2014 r.: stat. biuleten], Main Statistics Department in Odessa region, 90 p. (ukr)
3. «The activity of collective means of arrangement of Odessa region in 2013»: stat. bulletin [Diialnist kolektyvnykh zasobiv rozmishchuvannia Odeskoi oblasti u 2013 r.: stat. biuleten], Main Statistics Department in Odessa region, 90 p. (ukr)
4. «The activity of collective means of arrangement of Odessa region in 2012»: stat. bulletin [Diialnist kolektyvnykh zasobiv rozmishchuvannia Odeskoi oblasti u 2012 r.: stat. biuleten], Main Statistics Department in Odessa region, 90 p. (ukr)
5. Stolyarenko, A. V. (2013), «The structure of the organizational-economic mechanism of functioning of sanatorium-resort enterprise» [Struktura orhanizatsionno-ekonomicheskoho mekhanizma funktsionirovaniia sanatorno-kurortnoho predpriatiia], *Bussiness Inform*, No. 1, pp. 235–238 (rus)